

CULTUUR

Kunstenaar Joseph Sassoon Semah zoekt naar het verloren paradijs

Mischa Andriessen 05:50

Joseph Sassoon Semah was nog een baby toen zijn familie moest vluchten uit Bagdad. Zeventig jaar later probeert de kunstenaar de Joodse wijk van zijn geboortestad te reconstrueren. De houten maquettes zijn te zien in het Kunstmuseum in Den Haag.

De expositie 'Over Vriendschap ...' bestaat uit beelden en tekeningen. Foto's Alice de Groot

Het jaar 1948 is zowel het geboortjaar van de staat Israël als van beeldend kunstenaar Joseph Sassoon Semah. Een toevalligheid natuurlijk, maar die samenloop zal het leven van Sassoon Semah en later ook zijn werk in belangrijke mate bepalen. Sassoon Semah wordt namelijk geboren in de

Iraakse hoofdstad Bagdad, als telg van een invloedrijke Babylonisch-Joodse familie. Zijn grootvader is rabbijn en een groot pleitbezorger van een vriendschappelijke omgang tussen moslims, christenen, joden en seculieren.

Begin 20ste eeuw, vooral in de jaren twintig en dertig, is Bagdad een kosmopolitische stad met een rijk en divers cultureel leven. De langdurige harmonie tussen de verschillende bevolkingsgroepen komt door het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog onder druk te staan. In juni 1941 is er een zogeheten Fahid (pogrom), een plotse uitbarsting van geweld waarbij honderden Joden worden gedood, een nog groter aantal verwond, en talloze huizen en andere gebouwen in de Joodse wijk worden verwoest. Die gewelddadigheden zullen een onheilspellende voorbode blijken.

Sassoon Semah bouwt aan een eigzinnig oeuvre, boordevol symbolen en verwijzingen

De animositeit groeit en wanneer in 1948 de Israëlische staat een feit is, reageert de Irakese regering onmiddellijk: de Joodse bevolking wordt ongewenst verklaard. Een enkeling, onder wie Sassoon Semahs grootvader, weigert Bagdad te verlaten, maar de overgrote meerderheid vertrekt noodgedwongen.

Sassoon Semah is nog een baby als hij in 1950 in Israël arriveert. Zijn familie en hij zijn nu berooide bannelingen, losgescheurd van hun land en geschiedenis. Ook die ervaring heeft grote invloed. De deur naar het verleden is dicht. De eeuwenoude cultuur en tradities van de Babylonische Joden zijn op slag ontworteld. Tot overmaat van ramp moeten de ballingen in Israël lange tijd in een vluchtelingenkamp verblijven. Het beloofde land heeft voor de familie Sassoon Semah in eerste instantie alleen een met prikkeldraad omheind tentenkamp in petto. Ook dat zal een voorbode blijken.

Het werk van Sassoon Semah gaat over identiteit, geschiedenis en traditie.

Hoewel Israël het toevluchtsoord voor Joden waar ook ter wereld heet te zijn, bestaat er een scherpe scheiding tussen degenen die de shoah in Europa hebben overleefd en zij die van elders afkomstig zijn. Er is geen belangstelling voor het imposante erfgoed van bijvoorbeeld de Babylonische Joden. Daarmee is het alsof Sassoon Semahs cultuur binnen korte tijd een tweede keer verdwijnt.

Joseph Sassoon Semah zal in Israël opgroeien en er studeren. Als dienstplichtig soldaat moet hij het land verdedigen tijdens de Zesdaagse Oorlog, in 1967, en tijdens de Jom Kipoer-oorlog, in 1973. De ingrijpende ervaring van het gruwelijke oorlogsgeweld zal Sassoon Semah doen besluiten Israël te verlaten, om, zoals hij dat zelf heeft genoemd, in vrijwillige ballingschap te gaan.

Na omzwervingen in onder meer Londen en Berlijn komt hij in 1981 in Amsterdam aan. Daar woont hij nog altijd. Hij bouwt er aan een buitengewoon eigenzinnig oeuvre, met werk dat boordevol symbolen en verwijzingen zit.

Precies die symboliek maakt zijn positie als eeuwige buitenstaander duidelijk, omdat Sassoon Semah steeds uit zijn zo diverse en soms ook paradoxale achtergrond put. Zo schilderde hij in een werk uit de serie 'My Beloved Country – That Did Not Love Me' (1977) de landsvorm van Israël met witte verf op een Perzisch tapijt, waardoor het lijkt alsof die vorm uit het tapijt gesneden is. Je zou het zo kunnen uitleggen: dat Israël uit de Arabische wereld is verwijderd, maar ook dat Israël in

de Arabische wereld een witte vlek is.

36 houten maquettes vormen de kern van de tentoonstelling.

Verdreven

Zoals de titel van dit vroegere werk al duidelijk maakt, is Israël voor Sassoon Semah niet het beloofde land gebleken. Uit Bagdad, een stad die volgens de verhalen van oudere familieleden een tijd lang paradijselijk was, is hij vrijwel direct na zijn geboorte verdreven en het is onmogelijk naar dat Eden van weleer terug te keren, want het bestaat niet meer. Toch keert Sassoon Semah er terug in een recente serie werken.

Op basis van oude foto's maakte hij houten maquettes, in totaal 36, die in de kleine tentoonstellingsruimte van het Kunstmuseum in Den Haag zo dicht op elkaar zijn geplaatst, schijnbaar hapsnap, dat een indringend beeld ontstaat van de grillig gevormde Joodse wijk die ooit zo bruiste.

Die maquettes zijn op verschillende manieren te interpreteren. Allereerst is het opmerkelijk dat het binnenste steevast hermetisch afgesloten is voor de kijker. Het enige wat ons rest is de buitenkant; de oude foto's, de verhalen en de herscheppingen in hout die Sassoon Semah van de huizen en overige gebouwen heeft gemaakt, geven een indruk van hoe het er eens uitzag in Bagdad, maar niet van hoe het was, want het leven, de cultuur, is eruit weg. Op die manier zijn Sassoon Semahs modellen een soort geheugengrafstenen.

Toch laten de maquettes ook ruimte voor een optimistischer lezing. Door opzettelijk te werken met weinig kostbaar materiaal zegt Sassoon Semah misschien ook: het is nog niet klaar. Elk leven is een bouwsel. Elk gebouw is ooit als een idee begonnen. Nu de schaalmodellen bestaan, kan ten minste in gedachten ook de wijk weer worden gemaakt.

Sassoon Semah bouwt aan een eigenzinnig oeuvre, boordevol symbolen en verwijzingen.

Tentoonstelling

Joseph Sassoon Semah – Over Vriendschap ... is t/m 19 september 2021 te zien in het Kunstmuseum in Den Haag.

FD Persoonlijk

Dit artikel komt uit **FD Persoonlijk**, het weekendmagazine van het FD. [Hier](#) vind je meer persoonlijke verhalen, interviews en achtergronden toegespitst op thema's als cultuur, design, mode en carrière.

Meest gelezen

'Op dag twee viel ik flauw en knalde met mijn hoofd hard op de vloer'

Volhouden en doorbijten: maar hoelang en hoe vaak nog?

Chaos in de winkelstraat: 'Dit wären de regels!'

Volgen via Mijn nieuws

Cultuur

+ Volg

Kunst

+ Volg

Persoonlijk

+ Volg

Laatste nieuws

09:48

Laatste coronanieuws: FDA keurt vaccin Moderna goed voor gebruik in VS

09:22

Verhuurders en winkeliers moeten de pijn delen

06:00

[Waarom ik pleit voor behoedzame geneeskunde](#)

05:56

[Een kostbaar geschenk: een nieuwe nier](#)

[Lees al het laatste nieuws](#)

[FD Redactie](#)

[FD Producten](#)

[Service & Contact](#)

[Voorwaarden](#)

[BNR Nieuwsradio](#)

[Colofon](#)

[FD e-paper](#)

[Abonneren](#)

[Adverteren](#)

[Company.info](#)

[LinkedIn](#)

[FD Wijnen](#)

[Bedrijfslicenties](#)

[Copyright Statement](#)

[Energieia](#)

[Twitter](#)

[FD Vacatures](#)

[Bezorgmelding
maken](#)

[Cookies](#)

[ESB](#)

[Facebook](#)

[Hulp bij inloggen](#)

[Privacy](#)

[De Jurist](#)

[FAQ](#)

[Werken bij FD](#)

[FD Mediagroep](#)

[Instellingen \(Mijn
FD\)](#)

[Familieberichten](#)

[Fondsnieuws](#)

[Responsible
Disclosure](#)

[Pensioen Pro](#)

[Springest](#)

© Het Financieele Dagblad 2020